

Νὰ πᾶς νὰ τὸν εὐρῆς, μού εἶπε μὲ σβυσμένη φωνή, κρατώντας με ἀπὸ τὰ χέρια, ἐνῶ ἐκυλοῦσαν ἀπὸ τὰ γουδιασμένα μάτια της τὰ δάκρυα, καὶ νὰ τοῦ πῆς, ἂν θέλῃ νὰ συχωρέσῃ τὴν ψυχὴ μου. Πές του πῶς φεύγω μὲ τὴν ἐλπίδα, πῶς ἂν μὲ συχωρέσῃ αὐτός, θὰ μὲ συχωρέσῃ καὶ ὁ Θεός, ποῦ ξέρεῖ ἂν ἐπλήρωσα σ' αὐτὸ τὸ κόσμῳ τὸ κακούρημά μου, ποῦ γνωρίζει μὲ ποιαῖς παχίδες, μὲ εἶχαν ξεγλωστρίσει στὸ κακὸ. Ζήτησέ του, μού εἶπε, ἔτσι νὰ ᾄῃς καλὸ, καὶ μιὰ ἄλλη χάρι. Δὲν ξέρεῖς ἐσύ, τὴ καρδιά εἶναι ὁ ἄντρας μου, ὁ ἄντρας ποῦ τὸν ἔσβυσα ἐγὼ· καὶ θὰ τὴν κάνῃ αὐτὴ τὴ χάρι στὴν ἀμαρτωλὴ τὴν πεθαμένη. Τῶν παιδιῶν μας, ἂν δὲν τοὺς εἶπε ἀκόμα τίποτα, ἄς τοὺς κρύψῃ τὴ μάνα εἶχαν· θὰ πάω μὲ πολὺ πλειὸ πικρὸ παράπονο, ἂν ξέρω πῶς μὲ καταριῶνται τὰ παιδιὰ μου. Ἄς μὴ τὸ ξέρουν. Γιατὶ μπορεῖ νὰ τὰ ἀκούσῃ αὐτὰ ὁ Θεός, ἂν τοῦ ζητοῦν καμμιὰ φορὰ τὸ συχώριο τῆς μάνας τους. Νὰ μὴ μού τὸ ἀρνηθῇ πές του, αὐτὸ τὸ χαιτῆρι. Πές του ἀκόμα νὰ θυμηθῇ πῶς ἐστάθηνκα φρόνιμη μάνα ἢ δυστυχισμένη ἐγὼ, γιατί πολλὰς φορὰς μού ἦρθε βολικά, νὰ τὰ πιάσω ἀπὸ τὸ χέρι, νὰ τὰ φιλήσω, νὰ τοὺς πῶ, πῶς εἶμαι μάνα τους, πῶς τὰ γέννησα. Ἄλλὰ ἐστάθηνκα φρόνιμη μάνα καὶ δὲν τὸ ἄκαμα. Ἀπὸ μακρὰ μανάχα πολὺ μακρὰ τὰ ἐβλεπα καὶ δὲν τὰ ἐβλεπα τὰ παιδιὰ μου· γιατί χώρια ποῦ δὲν ἐζύγονα κοντὰ τους, ἔτρεχαν πολὺ τὰ μάτια μου κάθε φορὰ ποῦ τὰ ξάνοιγα. Τὸ Φαίδωνάχα μανάχα τὸ εἶδα μιὰ φορὰ, κοντὰ, κοντὰ, ποῦ μὲ ζύγωσε τὸ πουλάκι μου γιὰ νὰ μού δώσῃ ἕνα κομματί ψωμί. Τί ὄμορφος ποῦ εἶναι ὁ Φαίδων μου! Ἄλλὰ τὴ Θαλίτσα μου δὲ μού ἔδωκε ὁ Θεός τὴν εὐκαιρία νὰ τὴ δῶ ἀπὸ κοντὰ. Τώρα ποῦ πολεμῶ νὰ τὰ βλέπω μὲ τῆς ψυχῆς μου τὰ μάτια πολὺ θολὰ τὴ βλέπω τὴ Θαλίτσα μου. Ἄς ἦναι! ποιὸς ξέρεῖ, ἂν δὲν θὰ ἦταν φόβος μὴν κολλήσῃ τὴν ἀτιμία μου τὸ κοριτζάκι μου.

Αὐτὰ μού εἶπε, Κύριε. Τὴν ἄλλη μέρα ἦταν ὄλο παραλαλητὸ. Τίποτα δὲν καταλάβαινα ἀπὸ τὰ λόγια της. Ὅλο τὸ ὄνομά σας ἐγύριζε στὸ στόμα της καὶ τὸ ὄνομα τῶν παιδιῶν της. Ἐλεγε καὶ πῶς εἶχε μάνα κ' ἀδερφή στὰ ξένα, καὶ τῆς ἐκράζε κ' αὐταῖς, μαζὶ μὲ σὰς.

Τότε ὁ Κίμων, ὄλοσφύρμενος, εὐχαριστῶ, εἶπε, καλὴ γυναῖκα, ὅπου ἦρθε. Σὲ εὐχαριστῶ πολὺ. Θὰ ἔρθω ἀμέσως στὸ νοσοκομεῖο. Γιατὶ νὰ μὴν τὴν ἰδῶ πρὶν ξεψυχῆσῃ αὐτὴ τὴ δυστυχισμένη;

— Ἄ! Κύριε, τί νᾶρθετε τώρα νὰ κάμετε; Τίποτα δὲν θὰ βρῆτε ἐκεῖ. Αὐτὴ ἡ ἀθλία δὲν εἶχε κανένα νὰ ζητήσῃ τὸ λειψανὸ της καὶ ἔτσι τὸ ἐπῆραν εἰς τὸ ἀνατομεῖο.

— Ἄχ! Κακὸ πολὺ μού ἔκανε, καλὴ γυναῖκα, ὅπου δὲν ἦρθε ἐγκαίρως. Πολὺ κακὸ. Ἦξερα ἐγὼ τί ἔπρεπε νὰ κάμω. — Καὶ ἐξηκολούθει κλαίων.

— Ἐχετε δίκαιο, Κύριε. Ἄλλὰ δὲν ἤμποροῦσα νὰ τὸ κάμω. Μού τὸ εἶχεν ἀπηγορεύσει, μὲ ὄρκο στὴν ψυχὴ μου. Καὶ τὸ φορικτότερο, ὅπου ἐγνωρίζε πια τὴν τύχη ἐπερίμενε τὸ λειψανὸ της.

— Τὸ ἤθελα καὶ γώ, ἀκούς ἐκεῖ; μού εἶπε, νὰ ἀποκτήσω οὐδὲ πῆγες γῆς, ἴσως κ' ἤρχονταν καμ-

μιὰ φορὰ νὰ ἀνάψουν κανένα κεράκι τὰ παιδιὰ μου. Ἄλλὰ δὲν εἶναι γιὰ μένα τέτοια θεϊκὴ χάρι. Δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ μὲ θάψῃ ὁ Κίμων.

Τοῦτο ἦτο διὰ τὸν Κίμωνα τὸ τελευταῖον πλῆγμα. Ἐκτοτε ἐγένετο ἔτι μᾶλλον μισάνθρωπος καὶ ἀπομονωτικός. Ἐκλείσθη εἰς τὴν οἰκίαν του· καὶ ἐνῶ δὲν κατῆλθε πλέον εἰς τὸ οἶνοπωλεῖον, μόνος, ἐσκυμμένος ἐπὶ τῆς τραπέζης του, ἔπνιγεν ἐν τῇ οἶνοποσίᾳ τὸ ἄλγος του, ἐνέκρονον ἐν τῇ ἀποκτηνώσει τὴν μνήμη του.

[Ἔπεται συνέχεια]

EMMANΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ¹

Κοιμήθέντες ἐν τῇ Μονῇ, τῇ ἐπομένῃ ἀνήλθομεν τῇ 7 1/2, καὶ περὶ τὴν 8 1/2 ἤλθομεν εἰς Πόρταν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πόρτα-Παναγιᾶν πάλιν, ὅπουθεν ἤρξάμεθα μετὰ μικρὸν ἀναρριχώμενοι πρὸς τὸν ὑπερκείμενον Κόζικκαν, ἵνα πορευθῶμεν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος, ἢ Δουσίκου. Ὁδὸς ἀνάτης καὶ ἀποτομωτάτη καὶ σκολιὰ ἄγει εὐθὺς πρὸς τὸ ὄρος διὰ δάσους δρυῶν καὶ πρίνων καὶ πουδὲ καὶ κραινιῶν καὶ τινος καστανάεος· ὁ μόχθος καὶ κάματος, ὃν ὑφίσταται ὁ ὁδοιπόρος, ἀμείβεται ἰκανῶς ἐκ τοῦ ἐξαισίου ὄράματός, ὅπερ ἀποκαλύπτεται πρὸ αὐτοῦ· ἀνωθεν μὲν αἰωροῦνται ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ὡς οὐρανομήκειες προήνεες αἰ κορυφαὶ τοῦ Κόζικκα κατάφυτοι ἐξ ἐλατῶν καὶ δρυῶν, ἀριστερῶς ὁ βουνὸς τῆς Γούρας, κάτωθι τὰ χωρία Πόρτα καὶ Πόρτα-Παναγιᾶ καὶ ὁ περίφημος Ναός, οὐ αἰ ὕελοι τῶν θυρίδων τοῦ τροῦλλου ἀντανακλωσὶ θαυμασίως τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ὡς ἀστέρες ἐν τῷ στερεώματι, καὶ γέφυρα μονότοξος ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς διασφάγος, καὶ εἰς τὸ βάθος ἡ Πίνδος αἰδημόνως προκαλυπτομένη τὸν Κόζικκαν ὡσεὶ ἐμπροσθοφυλακίαν εἰς τὸ ἀναπεπταμένον καὶ εὐρὺ Θεσσαλικὸν πεδῖον, ἧς ἡ μὲν ἐκεῖ κορυφὴ μεγαλοπρεπῶς αἰρομένη εἶνε μιστὴ παντοίων δένδρων, μάλιστα δὲ ὀξυῶν καὶ ἐλατῶν, αἱ δὲ ὑπώρειαι ἠρέμα ἐπικλινεῖς πρὸς τὴν βᾶσιν περιλαμβάνουσι κόμας τοῦ δήμου Αἰθίων συνδένδρους καὶ λήια καὶ λειμώνας περιρύτους καὶ εὐθλαεστάτους.

Μετὰ ὠριαίαν δὲ σχεδὸν ἄνοδον ἀνήλθομεν εἰς ὄροπέδιον, ἔνθα ἐν τῷ μέσῳ φύσεως ζωηρᾶς καὶ δάσους ἀγρίων τε καὶ ὀπωροφόρων δένδρων καὶ κήπων καταρδεύτων ἐγείρεται μεγαλοπρεπῆς καὶ ἀπέραντος ἡ Μονὴ συγκειμένη ἐκ περιβόλου ὕψους 30 ἕως 40 ποδῶν, ἐνῶ ὑπάρχουσι 300 περίπου κέλαι καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὁ ναός· εἰσὶ δὲ περυστευμένα καὶ τινα δένδρα ἐντός καὶ τις κυπάρισσος ὕψους ὑπὲρ τὸν ναὸν καὶ δύο κρήναι διαχυεστάτου καὶ ψυχροτάτου ὕδατος περιρροῦσιν ἐμπροσθεν τε καὶ ὀπίσθεν αὐτόν. Ἡ ἄνοδος εἰς τὴν Μονὴν γίνεται ἢ διὰ δικτύου, ὡς καὶ ἐν Μετεώροις, ἢ δι' αἰωρομένης κλίμακος ἀγούσης εἰς τινα θυρίδα ἐν τῇ Μονῇ· διότι

¹ Τέλος· ἴδε σελ. 332.

οὐδεμία ἄλλη εἰσοδος κάτω ὑπάρχει. Ἐν τῇ εἰσοδῷ ἄνω ἐδεξιόωσαντο ἡμᾶς οἱ πατέρες τῆς Μονῆς Ἐφραίμ καὶ Κλήμης, ἀμφοτέροι προσηνέστατοι καὶ σφοδρὰ τὸν Ἐένιον Δία τιμῶντες· ὁ δὲ ἡγούμενος κύρ Θεοφάνης ἀπὴν τῆς Μονῆς εἰς τι παρὰ τὴν ὑπὸ-ρειαν κείμενον κτήμα αὐτῆς Δουσίικον ὀνομαζόμενον· μαθὼν δὲ περὶ τῆς ἐπισκέψεως ἡμῶν ἀφίκετο περὶ τὴν ἐσπέραν καὶ πάντα τρόπον ἐριλοφρονήσατο ἐστίασας ἡμᾶς ἐστίασιν ἡδίστην, οὐδενὸς ἀμελήσας δυναμένου νὰ εὐφράνη ἡμᾶς· ἰδίᾳ δὲ ἐμοὶ μεγίστην ἐπεδειξάτο προθυμίαν παρασχὼν ἑαυτὸν προθυμῶτατον ὁδηγὸν ἐρευνῶντι τὰ κατὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς.

Ὁ πρῶτος καὶ ἀρχαῖος Ναός μετὰ περιβόλου πάντως καὶ τῶν λοιπῶν παραρτημάτων ἰδρύθη συγχρόνως τῷ τῆς Πόρτας (Μεγάλων πυλῶν) ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἵσως Κομνηνοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ ὀνομάσθη «Ναὸς τοῦ Σωτῆρος τῶν Μεγάλων Πυλῶν», ὡς δηλοῦται ἐκ σημειώσεως ἐν σελ. 87 τοῦ κώδικος τῆς Μονῆς: «Σημειῶσαι ὁ πρῶτος Ναὸς τοῦ Σωτῆρος Δοσῆκου σύγχρονος ἦτο μετὰ τὴν Παναγίαν Πόρταν· πλήν ἀπὸ τὰς περιστάσεις τοῦ καιροῦ κατηναλώθη καὶ ἔπειτα τὸν ἔκτισεν ὁ ἅγιος Βησσαρίων, καὶ μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἁγίου ἕως εἰκοσι χρόνια ἀνήγειρεν αὐτὸν ἐκ βάθρων ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Νεοφύτος Λαρίσης καὶ ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸ σχῆμα τοῦτο καθὼς νῦν ὁρᾶται. Τὸ λοιπὸν τρίτος Ναὸς εἶνε ὁ παρών». Ἐξεδόθη δὲ ἐν ἔτει: 1391 Χρυσόβουλλον περὶ ταύτης τῆς Μονῆς, περὶ οὗ φέρεται ἐν τῷ κώδικι ἡδε ἡ σημείωσις, «Ἔτος Ἀδάμ, 757θ', ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως αἰτ' ἄ μηνὶ μαρτίῳ τῆς συνισταμένης α' ἰνδικτιῶνος ἔγεινε τὸ χρυσόβουλλον τῆς παλαιᾶς Σωτῆρας, τὴν ὁποίαν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν μετέκτισεν ἐκ βάθρων ὁ ἅγιος Βησσαρίων καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ ἁγίου ἐπεκλήθη καὶ Δουσίικου Μονῆ». Ἄλλ' ἕνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων κατεστράφη καὶ ἠρειπώθη ὁ τε Ναὸς καὶ ἡ Μονή, ἄγνωστον πότε, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τῆς δευτέρας διαθήκης τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος σωζομένης ἐν τῇ Μονῇ, ἧς περικοπὴν ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα. «Ἐξ ὧν (τῶν ἀπολεσθειῶν δηλ. Μονῶν ἐκ καιρικῶν περιστάσεων καὶ μηδὲ τὸ ὄνομα σωζουσῶν, ὡς λέγει ἀνωτέρω) μία ὑπῆρχε καὶ ἡ προρρηθεῖσα σεβασμία Μονή, ἣν ἀκριθέστερον ἐγὼ τῶν ἄλλων περισκοπήσας καὶ ἰδὼν τὴν τόπου αὐτῆς θέσιν καλλίστην τε καὶ εὐαρμοστάτην οὖσαν εἰς πᾶσαν κατασκευὴν τε καὶ μοναχῶν ἀνάπαυσιν, ἠρξάμην σὺν Θεῷ μετὰ καὶ τοῦ ἐμοῦ ὀμῆμονος κυροῦ Ἰγνατίου τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τε καὶ προστάτου Φαναρίου τοῦ ἀνακτήσασθαι, μᾶλλον δὲ ἐκ βάθρων ἀνεγεῖραι αὐτήν. Ἦν δὲ εἰς ἀφανισμόν, ὡς ἔφημεν, ἰδόντες ἐληλυθυῖαν καὶ κόπους καὶ ἰδρωτάς οὐ τοὺς τυχόντας ἐνδείξαντες ἐν αὐτῇ, συναντιλαμβανομένου δὲ ἡμῶν καὶ τοῦ πάντα τελειοῦντος Θεοῦ ἡμῶν, ἀνεγείραμεν τε τὸν Ναὸν κάλλιστον ἢ τὸ πρῶτον καὶ τὸν τοῖχον περιτοιχίσαντες αὐτοῦ κύκλῳ ὄχυρώτατον, ἐν ᾧ καὶ κέλλας ἐπήξαμεν πλείστας καὶ διαφανεῖς εἰς ἀνάπαυσιν τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἄλλως πως παρεντυχάνοντων, καὶ κρήνην ἐντός καλῶς περιστήσαντες».

Ἐπὶ τῶν ἠρειπίων λοιπὸν τῆς ἀρχαίας Μονῆς ἰδρυσεν ἔπει ἀπὸ Ἀδάμ, ζγ', ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως αριε' (1515) ὁ ἅγιος Βησσαρίων μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ ἀδελφοῦ Ἰγνατίου τὴν ἱεράν ταύτην Μονὴν μετὰ ναΐκου ζυλοσκεποῦς ἐπ' ὀνόματι ὡσαύτως τοῦ Σωτῆρος καὶ μέρους τοῦ Περιβόλου, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆσδε τῆς ἐν τῷ κώδικι σημειώσεως «ζγ' ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως 1515 κτίζει τὴν ἱεράν ταύτην Μονὴν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰγνατίου τὴν ἐκκλησίαν μικράν μετὰ θανάτι καὶ τὸ κάστρον ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν μέρος ὅλον, τὸ ὁποῖον καὶ λήγει εἰς τὸ δυτικὸν εἰς τὸν ὄντᾶν τὸν ἐπονομαζόμενον εἰς τὰ γυαλιὰ καὶ ἐκείθεν κατ' εὐθείαν ἕως τὸ ἀρχοντηρίκι». Ὁ δὲ νῦν σωζόμενος περικαλλῆς Ναός, ὡς νῦν ὁρᾶται, ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος καταβληθέντος εἰς γῆν ἀπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης κατὰ μὲν ἐπιγραφὴν τινα ἐκ λίθου ἐντετοιχισμένην ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς προσόψεως, περὶ ἧς κατωτέρω, ἔτει: ζγ = αριε' (1545), κατὰ δὲ ἐτέραν ἐπιγραφὴν γεγραμμένην ἄνω τῆς θύρας τοῦ κυρίως ναοῦ ἔσωθεν ἔτει: 1558, ὃς ἐπλάτυνε καὶ τὴν Μονὴν περιβαλὼν αὐτὴν διὰ τείχους ὑψηλοῦ καὶ ὄχυροῦ. Εἶνε δὲ ὁ ναὸς καθαρῶς Βυζαντιακὸς ἐν σχήματι σταυροῦ μετὰ τρούλλου γεγραμμένος διὰ ζωηροτάτων γραφῶν, ὁμοιότητος πρὸς τε τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου καὶ τῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων· ἐξὼ δὲ τοῦ Ναοῦ ὑπάρχει καὶ χώρος ὠρισμένος τοῖς κατηγουμένοις· ὅπισθεν δὲ τούτου ἐν μεταγενεστέραις ἐποχαῖς προσετέθησαν δύο ἄλλα παραρτήματα ἐπάλληλα ἀτελεστέρας τέχνης, ἐν οἷς ὑπάρχουσι παρεκκλήσια. Ὁ κυρίως Ναὸς πρὸς τῷ μεσαίῳ τρούλλῳ φέρει εἰς τὰς δύο μετωπιαίας γωνίας τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως ἐκατέρωθεν δύο μικροὺς θόλους βλέποντας πρὸς βορρᾶν καὶ μεσημβρίαν· ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν βλέποντος φαίνεται ἐντετοιχισμένος λίθος στρογγύλος ὡσεὶ 0,10 τοῦ μέτρου φέρων, κατὰ τὰ λεγόμενα τῶν Μοναχῶν, ἀνάγλυπτον τὴν σφραγίδα τοῦ Σουλτάν Σελίμ πρὸς προστασίαν τῆς Μονῆς.

Ἡ περὶ ἧς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἐπιγραφὴ εἶνε γεγλυμμένη ἐπὶ μαρμάρου ἐν δυσὶ στίχοις καὶ ἐντετοιχισμένη, ὡς εἶπον, ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς προσόψεως φέρουσα τὰδε τὰ γράμματα:

+ ΕΤΗΜ ΜΗΝΙ
ΜΗΝΙ ὈΚΤΩΒΡΙΑ

τῆς μὲν δευτέρας σειρᾶς εὐδιάγνωστα, τῆς δὲ πρώτης ἰδίως τὰ δηλοῦντα τὴν χρονολογίαν ἀδιανόητα, ἅτινα ἐν σελ. 79 τοῦ κώδικος ἀναγινώσκονται, ἀγνωσθῶν ὡς ὀρθῶς, ὡς ἐξῆς: ἔτους ζγ (7053) ἀπὸ Ἀδάμ (= 1545 μ. Χ.). Ἰνδικτιῶνος γ' μηνὶ ὀκτωβρίῳ λ'. Ἡ δὲ γεγραμμένη ἐν τῷ κυρίως Ναῷ ἄνωθεν τῆς θύρας, ἐνθα ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου ἔχει ὡς ἐξῆς ἐν ἑξ στίχοις

1. Ἀνηγέρθη ὁ πάνσεπτος οὗτος καὶ θεῖος Ναὸς τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῶν Μεγάλων Πυλῶν
2. πρῶτην μὲν ἐν ἄλλῳ σχήματι παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βησσαρίωνος ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης καὶ τοῦ αὐταδέλφου
3. αὐτοῦ Ἰγνατίου ἐπισκόπου Καππούας καὶ Φαναρίου: Ὑστερον δὲ ἐν τούτῳ τῷ περικαλλεῖ σχήματι οἷον νῦν ὁρᾶται
4. ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων καὶ ἀνιστορήθη παρὰ Κυροῦ Νεοφύτου τοῦ αὐτῶν ἀνεψιῦ τοῦ καὶ τὸν αὐτὸν θρόνον τῆς ἁγιωτάτης
5. Μητροπόλεως Λαρίσης Ἰθύνοντας καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τοῦ τε Λιτζῆ Λουκῆ τοῦ Δημητριάδου
6. Ἰωσήφ καὶ τοῦ Φαναρίου Μαρτυρίου. Ἐπὶ ἔτους 'ξξξ' μηνὶ νοεμβρίῳ ἡ', ἰνδ. α' (7066=1558).

Ἡ Μονή, ὡς εἶπον, κεῖται ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης παρὰ τὸ στενὸν τῆς Πόρτας δειράδος τοῦ πολυκορυφίου Κόζικακα, ὅς ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς Καλαμπάκας καὶ διὰ τῶν πολλῶν καὶ ἐπαλλήλων αὐτοῦ προιονοειδῶν κορυφῶν ὕψιν φρουρίου μετ' ἐπαλλέσεων παρέχων, τελευτᾷ εἰς τὸ στενὸν τῆς Πόρτα-Παναγιᾶς, περιβαλλομένη ὑπὸ κήπων εὐθάλων καὶ ἀμπελώνων ἐν τῷ μέσῳ δάσους πυκνοτάτου δρυῶν καὶ πιτύων καὶ ἐλατῶν καὶ ἀρκεύθων καὶ κέδρων καὶ κρानειῶν καὶ πετελεῶν καὶ φιλλυρῶν καὶ καστανεῶν δὲ καὶ μηλεῶν καὶ ἰτεῶν (ὀλίγων) καὶ κερᾶσων ἀγρίων τε καὶ ἡμέρων καὶ καρῶν καὶ συκῶν. Ἡ ἄποψις ἀπ' αὐτῆς εἶνε ἐπίσης ἐξαισία· ἰδίᾳ δὲ ἐν καιρῷ νυκτός τὰ ἐν τῷ ἀπεράντῳ πεδίῳ λάμποντα φῶτα τῶν πολυπληθῶν κωμῶν, ὡς ἀστέρες ἐν ἐπιγείῳ στερεώματι, καὶ ἐπὶ τῶν ὁρέων δὲ οἱ ἀναπτόμενοι πυρσοὶ τῶν ἀγραυλούντων ποιμένων καὶ που δὲ καὶ ποιμενικός αὐλὸς καὶ βληχηθμοὶ δὲ προβάτων καὶ ὁ ἦχος τῶν σειομένων αὐτῶν κωδῶνων εὐποιούσι τῇ ψυχῇ τοῦ θεωμένου ἐκ τῆς Μονῆς θυμηθῆσαν τινὰ καὶ ψυχαγωγίαν καὶ τέρψιν ἀνέκφραστον.

Ὅριζων ἀπέραντος ἐκτείνεται πρὸ αὐτῆς καὶ ὁ ὄρθαλμὸς ἐξικνεῖται ἀκωλύτως ἐνθεν μὲν ἐπὶ τὸν Κόζικακκα καὶ τὴν ὑπερκειμένην αὐτοῦ Πίνδον καὶ τὴν Ὀθρην καὶ τὴν Οἰτην, ἐτέρωθεν δ' ἐπὶ τὸ Πήλιον καὶ τὴν Ὀσσαν καὶ τοὺς ἐπαλλήλους βουνούς τῶν Καμβουνίων, ὧν ὑπεράνω προφαίνονται εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος δύο ἀκρόταται χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τοῦ ἀγαννίφου καὶ θεῶν ἔδους Ὀλύμπου. Ἡ Μονὴ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ἤκμαζεν εἰς πλοῦτον καὶ μοναχούς, ὧν ἅπασαι αἱ ὑπερτριακόσαι ἐν τῷ περιθόλῳ κέλλαι ἦσαν πληρεῖς, καὶ κτήματα δὲ πάμπολλα προσοδοφόρα εἶχεν ἐν τε τῇ Οὐγγροβλαχίᾳ καὶ ἀνὰ τὸ Θεσσαλικὸν πεδίον· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπιδρομαὶ καὶ λεηλασίαι κατὰ διαφόρους χρόνους γινόμεναι, τὸ δὲ ἡ παρὰ πάντα θεῖον καὶ ἀνθρώπινον νόμον ἀρπαγῆ τῶν ἐν Βλαχίᾳ κτημάτων αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ῥωμουνικῆς κυβερνήσεως ἐπήνεγκε τὴν παρακμὴν αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα καὶ νῦν ἔτι ἔχει ἱκανὴν πρόσδοτον ἐκ τε τῆς προσκυνήσεως τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου, ἅτινα πανταχόθεν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ πολλῶν δὲ τῆς Τουρκίας μερῶν ζητοῦνται ὡς ἀπαλλακτικὰ πολλῶν νόσων ἰδίᾳ τῶν ζώων, καὶ ἐκ δύο κτημάτων, τοῦ Δουσίκου μίαν ὥραν ἀπέχοντος τῆς Μονῆς εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ βουνοῦ, καὶ τοῦ Βαρου-

πόπι ὀλίγον τι πορωτέρω, καὶ ἐξ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ αἰγοπροβάτων καὶ βοῶν· ἂν δὲ διατελέσῃ διοικουμένη ὡς νῦν ὑπὸ τὴν δραστηρίαν καὶ συνετὴν διεύθυνσιν τοῦ ἱκανοῦ ἡγουμένου Πάτερ Θεοφάνους, ταχέως θὰ ἀναθάλλῃ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν θὰ περιέλθῃ ἀκμὴν. Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς κειμένη ἐν σκοτεινῷ τινὶ δωματίῳ περιέχει μικρὸν ἀριθμὸν βιβλίων ἰδίᾳ ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐκδόσεις ἀρχαίων συγγραφέων μετὰ λατινικῶν σχολίων τοῦ 16^{ου} αἰῶνος· τὰ δὲ χειρόγραφα παρέλαβε τῷ 1882^ω ἐπιτροπεία ἀποτελουμένη ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Σπυριδωνος Φιντικιέως καὶ Νικηφόρου Καλογερά, καὶ ἀπόκειται νῦν ἐν τῇ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ.

Ἀξίον δὲ ἐπισκέψεως εἶνε καὶ τὸ Θηραυσοφυλάκιον τῆς Μονῆς. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει θήκη θαυμασίας τέχνης ἐκ ζύλου μέλανος πεποικιλμένου δι' ὀστράκου τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, φέρουσα ἐπὶ τῆς κορυφῆς θόλον μετὰ σταυροῦ ὅλον σκαλιστόν, τῆς ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχει ἐτέρα θήκη μετὰ δύο θυρωμάτων ἐπίσης σκαλιστῆ περιέχουσα ἐν κιβωτίοις ἐξ ἀργύρου ἐπιχρῦσις τὰ ἅγια λείψανα τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐξ Ἀγράφων καὶ ἐτέρων ἁγίων. Ἐπὶ δὲ τῶν θυρωμάτων, ἐπὶ μὲν τοῦ δεξιῦ τῷ ὄρῳντι ὑπάρχει ἡ δε ἡ ἄμουσος ἐπιγραφή

σκευῶν τε Ἰωῶν φύλακος γ' Εὐθυμίου
ἐμμούσου ἀνδρός ἠδὲ περ πεπνυμένου
Ἰγνατίου δὲ Α' ἱ CMA τοῦ Μακαρίτου
ἐκ Κλινοβου τε χεῖρες αἱ Ἰωάννου ἀψηθ'

ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ

ἐς τόνδε κόσμον ἀγλαὸν τ' εὐεργέα ^{INP}_{sa}
σπουδῆ δυνάδος προκ(ο)ρίτων ἠνεγκε με
Μωνῆς προέδρου ἠδὲ ἀρχιμανδρίτου
Ἰεροθέου πινυτοῦ τε ἐκκρίτου ἀψηθ' (1799).

Ἐν θήκαις δὲ ἀπλαῖς μεθ' ὑάλων ὑπάρχουσι δύο ἐπιτάφιοι ὀλόχρυσοι, ὁ μὲν Ῥωμουνικῆς, ὁ δὲ Ῥωσικῆς τέχνης ὁ καὶ τεχνικώτερος. Ὡσαύτως ἐν θήκῃ Εὐαγγέλιον νέον δεδεμένον ὅλον διὰ χρυσοῦ φέροντος εἰκόνας ἐξαισίας τέχνης ἐκ τῆς βιβλικῆς ἱστορίας. Ἐν ἐτέρῳ δὲ κιβωτίῳ ὑπάρχουσι πλείστοι σταυροὶ μεγάλοι τε ἐν σχήματι ψαλτηρίου καὶ μικροὶ ἐκ ζύλου ἔχοντες γεγλυμμένα γεγονότα ἐκ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας θαυμασίας καὶ λεπτεπιλέπτου τέχνης ἐπάργυροι καὶ ἐπίχρυστοι, τινὲς δὲ καὶ διάλιθοι· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ κιβωτίῳ ὑπάρχει καὶ ὁ ἀρχιερατικὸς μανδύας τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος ἀέραιος σωζόμενος.

Ἐν δὲ τῷ ἁγίῳ βήματι τοῦ Ναοῦ ὑπάρχει ἐν χρῆσει ἀπλούστατον Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ σπανίας ἐκδόσεως φέρον ἐπὶ τῆς προσόψεως γεγραμμένα

Ἡ καινὴ Διαθήκη
νόμος Ἐρωτος
ἐν τῷ ὄρει
Σιών

ἐκ βασιλικῆς τυπογραφίας
ἐν Παρισίοις
αχμβ' (1642).

Ἐνταῦθα δὲ καλὸν κρίνομεν νὰ ἐπισυνάψωμεν διὰ βραχείων τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Μονῆς ἁγίου Βησσαρίωνος καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ νῦν σωζομένου περικαλλεστάτου Ναοῦ. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Πόρτα-Παναγιᾶ ἔτει ἀπὸ μὲν Ἀδὰμ 6997, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως 1489 ἐκ γονέων εὐσεβῶν Σωτῆρος καὶ Μαρίας (γενομένων μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Μονῆς μοναχῶν καὶ ἐπονομασθέντων Σάββα καὶ Μαρίνης, τελευτησάντων δὲ ἐν Πόρτα-Παναγιᾶ) καὶ ἐκεῖ ἐβαπτίσθη καὶ διέμεινεν μετὰ τῶν γονέων του μέχρι τῆς ἡλικίας 10 ἐτῶν μαθὼν καὶ τὰ πρῶτα γράμματα. Δεκαετῆς δὲ γενόμενος μετέβη εἰς Τρίκκαλα παρὰ τὸν Μάρκον Λαρίσης γέροντά του διακείμενον τότε ἐν Τρικκάλοις, ἕνεκα ἐρίδων ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀρχιεπισκοπῇ, ὡς ὑποτακτικός τε καὶ δόκιμος· βαθμὴν δὲ ἐχειροτονήθη παρὰ τοῦ γέροντός του ἀναγνώστης, ὑποδιάκονος, διάκονος, ἱερεὺς καὶ ἀρχιερεὺς Δομενίκου καὶ Ἐλασσάνος, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ δεκτός καὶ ἐπανῆλθε παρὰ τὸν ἑαυτοῦ γέροντα. Ἐπειτα ἀποθανόντος τοῦ Σταγῶν Νικάνορος (1514) ἐν Καλαμπάκῃ ἐστάλη ἐκεῖ ὡς ἐπίσκοπος καὶ διετέλεσεν ἔτη ἕξ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἑαυτοῦ γέροντος ψῆφῳ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχιερέων προεβιάζεται τῷ 1520 εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Λαρίσης. Ἰδρύσας δὲ τὴν Μονὴν ταύτην, ἣν ἀπεκάλεσε τοῦ Δουσίκου (ἐκ τοῦ παρκαλειμένου χωρίου Δουσίκου, κληθέντος οὕτω ἐκ τῶν πολυδένδρων, ἅτινα καλοῦνται δούσικα, δουσικάρια), ὡς καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀγελῶφου γέφυραν τὴν ἐπονομαζομένην τοῦ Κοράκου, μεταβὰς δὲ τῷ 1529 καὶ εἰς Οὐγγροβλαχίαν πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν ὑπὲρ τῆς Μονῆς, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ἔτει ἀπὸ μὲν Ἀδὰμ ζμθ', ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως χρμα' ἰνδ. ιδ' ἤτοι 1541 σепτεμβρίου 13ῃ ἡμέρᾳ δευτέρᾳ. Ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Νεόφυτος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Σταγῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος τῷ αὐτῷ ἔτει τῆς εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον προαγωγῆς αὐτοῦ (1520). Ἐτει δὲ ζνη' μηνὶ ἰουνίῳ ἰνδ. η' (1550) προήχθη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Λαρίσης.

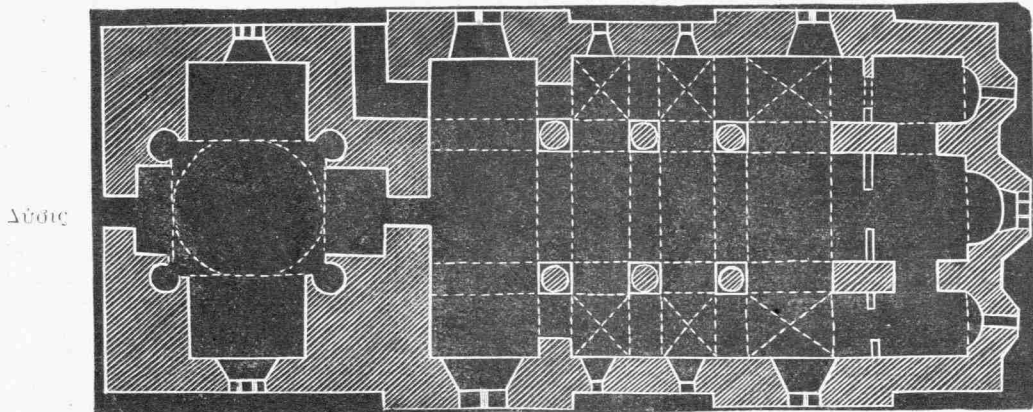
Ἐν τῇ Μονῇ σώζονται τρεῖς διαθήκαι τοῦ ἁγίου

Βησσαρίωνος ἐπὶ μεμβράνης, ἡ μὲν πρώτη ἀνευ ἡμερομηνίας, ἣν ἀλλαγῆν θὰ δημοσιεύσωμεν, αἱ δ' ἕτεραι δύο ὑπὸ κοινὴν χρονολογίαν ζμγ' (1535) ἰνδ. η', ἃς ἐπικυροῖ σιγγιλιώδες γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου ἔτει 1539 ἰνδ. θ'. Ἐν ἀπάσαις δὲ παρέχονται τοῖς μοναχοῖς ὑποθήκαι καὶ παραινέσεις σοφαὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὀφείλουσι νὰ διακίτωνται ἐν τῇ Μονῇ. Εἰκάζεται δὲ ὅτι ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Νεοφύτου ἀνεψιοῦ τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος ἀνδρὸς λογίου καὶ ἐγκρατοῦς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως ὅτι ἐκ τῶν γραψάντων περὶ Θεσσαλίας οἱ μὲν ἀκροθιγῶς ποιοῦνται λόγον περὶ τε τοῦ σπουδαιστάτου ἐν Πόρτα-Παναγιᾶ Βυζαντιανοῦ μνημείου, τοῦ περιεργότερου ἴσως τῶν ἐν Ἑλλάδι σωζομένων ἐκ ταύτης τῆς ἐποχῆς, καὶ περὶ τῆς Μονῆς Δουσίκου, τινὲς δὲ καὶ σφάλλονται ὡς ὁ κατὰ τὸ 1836 συγγράφας καὶ ἐκδοὺς ἐν Πέστη τῆς Οὐγγαρίας χωρογραφίαν τῆς Θεσσαλίας Ἰωάννης Α. Λεονάρδος ἐξ Ἀμπελακίων γράφων ὅτι ἡ Μονὴ Δουσίκου ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἀγγιλίου ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης συγγῆας ταῦτον πρὸς τὸν ἅγιον Βησσαρίωνα.

Τῇ δὲ ἰουνίου κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς ἀσπασάμενοι τοὺς πατέρας ἀπήλθομεν τῆς Μονῆς ἀκολουθοῦντες καὶ τοῦ ἡγουμένου καὶ κατήλθομεν δι' ἑτέρας ὁδοῦ ἰππασίμου εἰς τὸ χωρίον Δουσίκον, ἐξ οὗ μετέβημεν εἰς Πόρταν, ἐνθα ἀνέμενεν ἡ ἄμαξα, ἣς ἐπιβάντες ἐπορευόμεθα πρὸς τὰ Τρίκκαλα. Γραφικώτατον δ' ἦν τὸ θέαμα τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐρταζόντων χωρικῶν μετὰ ποικίλων ἀμυρίσεων, ἰδίᾳ δὲ τῶν γυναικῶν, ὧν αἱ πλείσται ἐκαλαμῶντο, τινὲς δὲ καὶ ἐπότιζον τοὺς κήπους. Μικρὸν δὲ παρρωτέρω ἐν τῷ χωρίῳ Μπελέσι παρῆστη εἰδύλλιον ἐκ τῶν σπανιωτάτων· νεάνιδες λευχείμονες φέρουσαι κόσκινα ἐν ταῖς χερσὶν ἄμα ἰδοῦσαι ἡμᾶς παρελθόντας ἐτάχθησαν ἐν μιᾷ σειρᾷ καὶ ἤρξαντο ἔδουσαι ἡμᾶς τι τερψίθυμον ὑποκλίνουσαι τὰς κεφαλὰς ἀδιαλείπτως ὡς πρὸς χαριετισμὸν. Ρίψαντες δ' αὐταῖς κέρματά τινα ἐχωροῦμεν οὕτω ψυχαγωγούμενοι, ἕως ἀφικόμεθα εἰς τὴν πόλιν.

Ν. Γ. Χ. ΖΩΓΙΑΗΣ

Κάτωψις τοῦ ἐν Πόρτα-Παναγιᾶ Ναοῦ. Κλίμαξ 1/200